

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

94. številka.

V Ljubljani, v sredo, dne 25. novembra 1908.

Leto XI.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraljevo za celo leto 10.40 K, za pol leta 5.20 K, za četrt leta 2.60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Poznakovna številka 18 v.

Reklamacije so pošiljane prave Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Inzerati. Enostopna peti-vrstica (tiskana 88 mm) na enkrat 20 vln., večkrat po dogovoru.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo »Rdečega Prapora«, Ljubljana. — Za denarna posiljave, naročila na list, reklamacije, inzerate i. t. d.: Upravništvo »Rdečega Prapora«, Ljubljana, Dunajska cesta številka 20.

Aneksija Bosne in Hercegovine v luči slovanskega vprašanja in avstrijski problem.

I.

«Za aneksijo Bosne in Hercegovine ni ne pravnih, pa tudi ne moralnih razlogov. Slovansko vprašanje se bliža z orjaskimi koraki. Po svojem porazu na skrajnem vstoku se mora Rusija povrniti na svoj prvotni temelj, mora postati slovanska. Avstrija je postavljena danes med slovansko in med nemško vprašanje in eksistenčno vprašanje te monarhije je, ali se tidve vprašanji resita mirno ali katastrofalno.»

Tako je govoril v delegacijah češki politik dr. Kramář. To je tisti dr. Kramář, ki je v družbi z ljubljanskim županom Ivanom Hribarjem vstvaril novoslovansko strujo.

Takoj po aneksiji Bosne in Hercegovine se je oglasil ugledni angleški »The Spectator« s člankom: »Avstro-Ogrska in slovansko vprašanje«. Glavni izrek angleškega politika je: Ali združena avstro-ogrška država ugodí slovanskim zahtevam, ali pa je v nevarnosti obstanek obojnih držav. Avstrija je z aneksijo Bosne in Hercegovine tik pred slovanskim vprašanjem. Z aneksijo je razburila ves slovanski balkanski svet, razburila pa je tudi nemški svet, ki čuti, da so se z Bosno in Hercegovino pritegnile slovanski večini v državi nove moči. Angleški članek izključuje, da bi Bosna in Hercegovina ostala samostojna, ker bi se s tem nastopil pot federalizma in bi bil razdrt dualizem. Bosna in Hercegovina se ne moreta priklopiti Avstriji, ker bi se Nemci potisnili v tako manjšino, da bi iskali svojo narodno rešitev le v bližanju k nemški državi. Ostaja torej le ena pot: da si Madžari znajo pridobiti Slovane in omogočijo tako, priklopiti Bosno in Hercegovino Madžarski.

Članek obsoja, da se je Avstrija spustila v aneksijo, ter je skoraj enakega mnenja z drjem. Kramářem, da je to storila brez pravnih in moralnih razlogov. Četudi ne naravnost, pripisuje angleški članek aneksijo vplivu prestolonaslednika Franca Ferdinanda, kateri namerava iz Avstrije napraviti južnoevropsko slovansko državo.

Imenitno je, kako odgovarja prvi madžarski list »Budapesti Hirlap« na to stališče angleškega politika. Pravi: »Angleška, Francoska in Rusija hočejo iz aneksije Bosne in Hercegovine napraviti slovansko vprašanje.« Ponosno pa odgovarja na nasvet angleški: »Bosna in Hercegovina sta le naši, Madžarska je enotna in krepka država, tako da nam par milijonov Slovanov prav nič ne prizadene, ne s političnega, ne s kulturnega, ne z ekonomskega stališča, marveč kakor smo si znali ukloniti Slovane na svojem ozemlju, tako bomo znali gospodariti z Bosno in Hercegovino.« Na opazko, da hoče prestolonaslednik iz Avstrije napraviti jugoslovansko državo in da bode to bodoči cesar, pa dostavi ironično v oklepaj: »sic!«

Enako odgovarjajo Madžari na trditev znanega sociologa Rudolfa Gumplowicza, da je Avstrija z aneksijo Bosne in Hercegovine proglasila konkurz dualizmu in da je aneksija Bosne in Hercegovine enako nevarna Avstriji kakor Ogrski. Ironično nasvetujejo profesorju sociologije, naj se nikar preveč ne razburja za Madžare, »kajti znali bodemo svojo supremacijo kakor doma vršiti tudi potem, ko nam pripadeta Bosna in Hercegovina.«

V posebnem članku »Dinastija in slovansko vprašanje« kličie dinastiji: »Vidiš, nisi bila sposobna, vzdržati se kot nemška dinastija in edini tvoj spas je, da se nasloniš na Madžarsko, ki je bila dosejaj v stanu obraniti enotno in krepko državo in privedi madžarsko pleme do absolutne vlade nad ostalimi plemeni.«

Samozavest Madžarev prekrasno ilustrira dejstvo, da je ogrski kralj in cesar avstrijski dal pred-sankcijo volilni reformi grofa Andrassyja, ki pomeni toliko kakor zator vsakega prostega gibanja ljudstva in narodnosti v Transilvaniji, zator demokracijske ideje in samouprave, volilni reformi, ki naprej sankcionira izključno gospodstvo madžarskega plemena. Dejansko torej stojimo pred dejstvom, da je Avstrija anektirala Bosno brez pravnega in moralnega razloga, da se pa ista Avstrija boji Slovanov! Dejansko je Avstrija provocirala slovansko vprašanje, takoj na to pa se ga je vstrašila ter se podvrgla Madžarski in manifestirala jasno, da hoče izročiti slovanske narodnosti na milost in nemilost Madžarom in madžarski polovici tudi za naprej prepustiti hegemonijo v državi. No, vprašanje slovansko in vprašanje ljudske svobode je postalo po aneksiji Bosne in Hercegovine akutno. To vprašanje se mora razviti v najhujšem času končnega odgovora. Zatiranje svobode v madžarski polovici in prirast slovanskega elementa v Bosni in Hercegovini je stopilo v tesno zvezo. Notranja kriza, kakor je Avstrija še ni imela, se bliža z orjaskimi koraki. Kako rešiti jo, ne more biti dvoma. Kakor se da aneksija Bosne in Hercegovine pojasniti in opravičiti le s socialno-demokracijskega stališča, istotako se dobi izhod iz te krize edinole s tega stališča.

Razmere na Hrvaškem.

V ponedeljek dopoldne.

Noč je minila. Kristan in Demetrovič sta čakala, da bosta vsaj jutraj poklicana na razpravo. Do 1/9. se ni nič genilo. Morala sta šele zahtevati priložnosti, da se umijeta. Pri vodovodu sta jo dobila. Kmalu potem je prišel zdravnik, prigovarjal jetnikoma, da naj vzameta hrane. Odgovorila sta mu, da zoper tako brezpravno, nasilno ravnanje, ki operira z naknadno fabrikacijo ovadb in ki naknadno išče priče za nekaj, kar se ni zgodilo, ni nobenega pravnega sredstva, torej ni mogoče, protestirati drugače kakor z odločnim odklanjanjem hrane.

Zdravnik je odšel; jetnika sta zahtevala, da se ju zaslisi. Zaman. Zahtevala sta, da se ju odpelje k uradniku ali h glavarju, da naznanita svoje zahteve. Zaman.

Medtem je deputacija delavcev iskala glavarja. Pred okrajno oblastjo se je mirno izprehajalo nekoliko sto delavcev. V uradu niso dobili glavarja. Našli so ga nekje na cesti. Dejal jim je, naj pride deputacija ob 10. na glavarstvo. Tam jim je potem dejal, da jim zdaj še ne more nič povedati, ampak da dobe ob 5. popoldne odgovor, s katerim bodo zadovoljni. Obenem jih je prosil, naj vplivajo na delavstvo, da ostane mirno. Deputacija je upozorila gospoda barona, da so delavci zelo razburjeni in da zahtevajo proklamacijo splošne stavke. Hrabri baron je zopet prigovarjal, da naj se to prepriči, ker bi mu bilo zelo neugodno. (To je verjetno.)

Termin, ki ga je zahteval, je kazal, da dela Zmajč sporazumno z vlado v Zagrebu. Obenem pa je hotel delavce vleteti za nos, da mine dan, preden bi mogli ukreniti kaj.

Kristan in Demetrovič sta vsake pol ure zahtevala, da se ju zaslisi. Še odgovora nista dobila. Enkrat jim je redar št. 15 žugal, da ju vklepe, če se še enkrat oglasita. Stori tega seveda ni, ker se je kmalu prepričal, da nima opraviti s strahopetci, ki ne bi vedeli, do kod segajo policijske pravice.

Minilo je dopoldne. Preteklo je popoldne do petih. Tedaj je bil Zmajč pripravljen. Hiša je bila polna žandarjev, ulica pred glavarstvom je bila polna delavcev.

Kristana so poklicali na »razpravo«.

Pravna farsa.

Na glavarstvu se je torej imela vršiti razprava. Procesi svete inkvizicije, srednjeveška »fema« — vse to ni bilo nič slabše od tega pravnega postopanja, ki ga imajo hrvatske oblasti. Sodil je okrajni pristav dr. Domazetović, ki je enostavno povedal, da sta orožnika ostala pri tem, kar sta navedla v ovadbi in na podlagi tega se obsoja Kristan z vračunanjem dvadnevne zapora še na 10 kron globe in na izgon s Hrvaškega in iz Slavonije. To je bila razprava! Obdolženec se videl ni tistih, ki so ga tožili. Nobene priče, nobene konfrontacije, sodba že naprej pripravljena! Deset kron se obsojencu kratkoma konfiscira od denarja, ki so mu ga vzeli dan prej. A vse to še ne zadostuje. Okrajno glavarstvo nahaja, da je obsojenec kriv prestopka po § 312. in zato se izroči okrajnemu sodišču!

Da ne bi bil baron Zmajč sklenil tega! Prihranil bi si bil najhujšo blamažo.

Na enak način je bil sodrug Demetrovič, menda zato, ker je sedel nekoliko manj, obsojen na 20 kron in izročen okrajnemu sodišču.

Seveda sta oba naznanila priziv in vrhutega zaradi nezasišane ravnanja vložila pritožbo.

Odhod od glavarstva.

Kristan in Demetrovič sta brez obžalovanja zapustila »gostoljubne« prostore okrajnega glavarstva. Sprejela ju je eskorta: Dva orožnika z nasajenimi bodali in trije redarji. Stopili so na ulico in opazili so: Žandarski kordon nad okrajnim glavarstvom, žandarski kordon pod okrajnim sodiščem — ulica zaprta. Koliko strahu zaradi dveh zaprtih socialistov!

Sprejem na sodišču.

Na okrajnem sodišču je bil od prvega trenotka drugačen milieu. Razlika med glavarstvom in sodiščem je bila visoka kakor Velebit! Ob pozni večerni uri — okrog osmih — je bil sodnik v svojem uradu ter je brez odloga zaslislal obdolženca. Glavarstvo, ki je bilo dolžno takoj zaslislati, ni storilo tega; sodnik, ki bi bil opravičen, počakati do drugega dne, je na mestu zaslislal oba. In takoj na drugi dan je odredil razpravo. Konec prih.

Politični odsevi.

Krvavi dijaški pretepi so bili v nedeljo na Dunaju. O izgrelih se poroča: Ob 1/11. se je v avli dunajskega vseučilišča zbralo okrog 200 italijanskih dijakov, ki so peli italijanske pesmi in klicali »Evviva l' università italiana!« Zbralo se je mnogo nemških dijakov, ki so jeli zmerjati Italijane. Nastal je prepir, iz prepira pretep. Naenkrat je bilo slišati nekoliko strelcev iz samokresov. Pravijo, da so streljali Italijani, katere so potem Nemci potisnili na rampo pred vseučiliščem, kjer se je pretep še nadaljeval. Končno je policija na konjih razglašala dijake. Pri pretepu je bilo baje 200 italijanskih in 1200 nemških dijakov. Ranjenih je bilo 27 oseb, med njimi dve italijanski dijakinji.

Za istrski deželni zbor je bil pri ožji volitvi v volilnem okraju Milje-Izola za mestno kurijo izvoljen s 182 glasovi učitelj sodrug Fran Zorzenon proti klerikalcu, fajmostru Mujesanu, ki je dobil 170 glasov. V istrskem deželnem zboru sta sedaj dva socialna demokrata.

Devetinosemdeseti socialistični poslanec je izvoljen za avstrijski državni zbor. V petek je bila v Inomestu ožja volitev med socialnim demokratom sodrugom Holzhammrom in nemških nacionalcem dr. Rohnom. Dobil je Holzhammer 2416, Rohn pa 1966 glasov. Torej je socialna demokracija celo na Tirolskem sijajno napredovala.

Skupni ministrski svet je bil v nedeljo na Dunaju pod predsedništvom ministra za zunanje zadeve barona Aehrenthaia. Udeležili so se ga: Ministrska predsednika Bienerth in dr. We-

kerle, ogrski poljedelski minister Daranyi, vodja avstrijskega finančnega ministrstva baron Jorkaš-Koch, vodja avstr. trgovinskega ministrstva dr. Mataja, vodja poljedelskega ministrstva Pop, ogrski državni tajnik Popović, Szterenyi in Ottlik, sekcijski načelnik dr. Rössler in dvorni svetnik Seidler.

Minister Aehrenthal je razlagal trgovsko politični položaj monarhije napram Srbiji, Rumuniji, Bolgarski in Črni gori ter je naglašal, da se morajo nekatera vseh vprašanja pojasniti. Konferenca se je pečala s koraki, ki se morajo storiti v bližnji bodočnosti, zlasti s predložitvijo doslej le provizorično uveljavljene trgovinske pogodbe s Srbijo v obeh parlamentih ter z nadaljevanjem trgovinskih pogajanj z Rumunijo. Končno se je razpravljalo o bojkotnem gibanju na Turškem.

Trgovinska pogodba s Srbijo se vložil v državni zbor — to je bil edini konkretni sklep zadnje ministrske seje. Računa se pa že s tem, da v parlamentu ne pojde gladko z rešitvijo tega vprašanja; v tem slučaju naj bi se zopet sklenil provizorij.

Zakonski načrt o aneksiji Bosne in Hercegovine dela vladi velike preglavice. Vložiti ga seveda mora v državnem zboru, ne ve pa še, kako in kje dobi večino zanj. Češki radikali so že sklenili, da bodo glasovali proti zakonu; Mladočehi izjavljajo, da niso še ničesar sklenili. V oficijoznih časopisih prigovarja vlada slovanskim strankam z najslajšimi glasovi, da naj odobre njene korake, kar je najboljšje znamenje, da jo lovi strah.

Zastopniki Anglije, Italije, Nemčije, Rusije in Francije so dali srbski vladi prijateljske opomine, naj v interesu dobrih odnosov s sosedno monarhijo umakne od meje čete ter naj prepreči eventualno nabiranje ustaških čet. Ministrski predsednik je izjavil zastopnikom veseli, da se ne bahajajo ob mejah nikake srbske čete in da se ustaške čete sploh ne zbirajo. Kraljevska vlada bo slejkoprej resno skrbela za to, da se onemogoči sestavljanje ustaških čet. Ministrski predsednik je o tej priložnosti opozoril zastopnike veseli na dejstvo, da so v zadnjem času avstro-ogrsko vojaške oblasti večkrat kršile srbski teritorij, in na odredbe, ki jih je sosedna monarhija brez vsakega povoda ukrenila nasproti privatnim in uradnim osebam in tudi nasproti srbski državi sami. Ministrski predsednik je izročil zastopnikom seznam o teh raznih slučajih ter jim je v dokaz kršenja srbskega ozemlja pokazal razne avstro-ogrsko vojaške predmete, najdene na srbskem ozemlju, in sicer kavalerijsko sabljo z gravirano zaznambo «11. dragonski polk», nadalje kavalerijsko vojaško čepico z upisanim imenom «Tschernek» in častniški daljnogled.

Tittoni v italijanski zbornici o aneksiji. Iz Rima javljajo, da poda minister za zunanje stvari v zbornici svoj eksposé o vnanjem položaju. Glede aneksije Bosne in Hercegovine izjavi, da Italija privoljuje v to, da pa obenem zahteva, da se vrši konferenca.

Štiri vojne ladije, namreč «Wien», «Monarch», «Budapest» in «Zenta», so, kakor se poroča z Reke, odplule v Kotor. Nadalje poroča tudi dunajski list «Die Zeit», da je cesar dne 3. t. m. pooblastil vojno upravo, da sme po potrebi poklicati pod orožje prvo rezervo in pa tri zadnje razrede nadomestne rezerve.

Letošnje šolojske konference na Dunaju se prične šele zadnje dni t. m. in bodo trajale ves december. 26. decembra se avstrijski škofje pod vodstvom kardinala Grusche poklonijo cesarju, da mu čestitajo povodom 60 letnice vladanja.

Nemškega častnika, ki je na sumu, da je spioniral in ščeval rudarje na upor, so aretirali v Brestu na Francoskem. Imel je 87 popolnoma popisanih beležnic pri sebi.

Francoski mornarji žugajo s splošno stavko, ker jih hočejo podložiti trgovinskemu ministrstvu.

Smrt kitajskega cesarja in njegove tete, prave vladarice, je dala povoda raznim govoricam. Z odločnostjo se trdi, da nista umrla naravne smrti, temveč da sta bila umorjena. V palači je baje revolucionarno gibanje, ki se širi tudi po deželi. Za regenta je določen princ Čuen, s katerim imata skupno vladati Tsing in Juansikaj. Reforme se bodo baje vsled spremembe na prestolu nekoliko zavlekle, ampak zaostale ne bodo.

Mulej Hsifid se je z Abdul Azisem sporazumel, da se vrne slednjemu njegovo privatno premoženje. Stanoval bo v Tangru in bo dobival 7000 funtov sterlingov letne pokojnine.

Domače stvari.

Sobotna «Gorenjčeva» številka prigovarja liberalni stranki, da naj prepusti deželnozborski mandat v ljubljanski splošni kuriji socialni demokraciji. Ne vemo, odkod prihaja predlog, menda se pa ne motimo, če menimo, da se je rodil med volilci svobodomiselnega značaja, ki sodijo o pomenu socialne demokracije na Slovenskem drugače, kakor oficijelni, sedaj slogaški krogi liberalne stranke. Zaraditega se nam zdi predlog značilen, kajti po njem se lahko sodi, da je izven vodstva liberalne stranke vendar še kaj svobodomiselnosti, ki ne žele, da bi se klerikalizmu res oddale brez boja kar vse pozicije v deželi, in menda slutijo, da bi bila v deželnem zboru socialna demokracija edina, od katere bi bilo pričakovati načelnega protiklerikalnega boja. Z ozirom na to beležimo predlog «Gorenjca», se-

veda pa ne verjamemo, da bi predlagatelj dosegli vspeh pri vodstvu liberalne stranke. «Slovenski Narod» jim je v ponedeljek pravzaprav že dovolj jasno odgovoril. Drugo vprašanje je seveda, kako bodo sodili in ravnali volilci. Socialna demokracija bo seveda nastopala s svojim jasnim programom in ljubljanski volilci bodo sami lahko odločili, kako hočejo s to volitvijo vplivati na delo deželnega zbora.

Slovenske učitelje je spravilo vodstvo liberalne stranke v mučen položaj. Učiteljstvo je izreklo željo, da se kandidira v mestni kuriji v Ljubljani gospod Luka Jelenec za deželni zbor. Liberalni voditelji so na to sklenili, da se odobri Jelenčeva kandidatura, ampak v splošni kuriji, kar so pa učitelji odklonili, zahtevajoč svojo kandidaturu v mestni kuriji. «Slovenski Narod», piše o tej zahtevi, pravi: «O zahtevi bi se morda dalo govoriti, ne da se pa govoriti o njenem utemeljevanju. Gospodje učitelji pravijo, da nočejo v splošni kuriji imeti boja s socialno demokracijo. S tem hočejo nekako izraziti, da bi morala slovenska napredna stranka ljubljanski splošni mandat «kavalirski» odstopiti socialni demokraciji. Mi jako dvomimo, da bi se ljubljansko napredno volilstvo hotelo podvreči takemu diktatu. Je pač položaj tak, da bi, in naj bi eksekutivni odbor desetkrat bil za socialno-demokratsko kandidaturu, kaj tacega zaneslo najhujši preprič v našo stranko samo. Tega pač ni potreba posebej dokazovati. Mi torej prav iz srca obžalujemo sklep ljubljanskega učiteljstva, z njim se je silno otežkočilo, če že ne onemogočilo kandidatura gospoda Luka Jelenca. Mi imamo vtis, da so v lastnem stanu vzroki, ki se ne kažejo na površju, ki pa v globočini delujejo proti osebi Luka Jelenca. Za danes vse to prav iz srca obžalujemo.»

Kaj sodi vodstvo liberalne stranke o socialno-demokratskih kandidaturah, nam ni nič mar. Omeniti moramo pa nekaj drugega, ker je «Slovenski Narod» popačil stališče učiteljstva. Kolikor smo namreč poučeni, so učitelji jasno zahtevali Jelenčevu kandidaturu v mestni kuriji, niso pa liberalni stranki prepovedali, kandidirati v splošni kuriji. Nam vsaj ni znano, da bi bilo učiteljstvo liberalni stranki priporočalo, da naj nam «kavalirsko» odstopi mandat iz splošne kurije. Pač pavemo, da so učitelji odklonili učiteljsko kandidaturu proti socialno-demokratski v splošni kuriji. In to stališče bi moralo biti tudi liberalcem razumljivo, če imajo le količkaj spomina in zmisla za politično dostojnost. Naravno je, da bi morala socialna demokracija učiteljsko kandidaturu v splošni kuriji smatrati za sovražno dejanje. To so gotovo čutili tudi učitelji, le bilo je umevno. Pomislimo, da je postal učitelj Engelbert Gangl deželnozborski poslanec s socialno-demokratsko pomočjo. Pomislimo, da ima socialna demokracija vse važne zahteve učiteljstva na svojem programu. Pomislimo, da je socialna demokracija vedno podpirala učiteljstvo v njihovih bojih in da je to znano tudi slovenskim učiteljem. Pomislimo končno, da je v političnih razmerah, ki so se zdaj razvile v deželi, socialna demokracija edina stranka, na katero se učiteljstvo lahko brezpogojno zanaša v boju za svobodno šolo in za rešitev iz klerikalne hegemonije. In v takem položaju naj bi prav učitelj nastopil proti socialni demokraciji, kakor da bi ji hotel napovedati sovražstvo učiteljstva? ... Pa čudno! Saj je bil že davno namenjen dr. Oražen, lastnik Auerjeve pivovarne, za kandidata v splošni kuriji. Zakaj se pa on zdaj umika v privilegirano? Zakaj pa tam ne kandidirajo gospoda Jelenca?

Harmonija. «Harmonija» imenuje dr. Ivan Tavčar kapitulacijo liberalne stranke pred klerikalizmom in «modus vivendi» pravi kravji kupčiji, po kateri naj liberalci in klerikalci brez boja razdele mandate za kranjski deželni zbor. Dr. Tavčar zna pisati; s svojim zadnjim člankom v «Narodu» bi menda rad dokazal, da zna tudi žonglirati. Ampak čarovnjaške umetnije se posrečijo samo pred občinstvom, ki ne zna gledati. Kdor ne čita v člankih samo besed, ampak tudi zmisel, se prepriča na prvi pogled, da je dr. Tavčar zašel med zofiste, a preslepiti se ne bo dal.

Glavni urednik «Slov. Naroda» bi rad sugeriral pristašem liberalne stranke, ki se le še nekoliko upirajo vladi kadilnice, da ne gre pri glasovitem «zbližanju» za nič drugega, kakor za dostojen ton v časopisju. Če bi bilo to resnično, bi bil pač naš list prvi, ki bi pozdravil tako kulturno spremembo in častiti gospod dr. Tavčar, ki je včasih pazno čital naše glasilo, se morda še spominja, da je v časih najhujših žurnalističnih surovosti «Rdeči Prapor» edini, ki je — žal z glasom upjočega v puščavi — pridigal iztreženje in olikanost. Ampak dr. Tavčar pač ve, da na «zbližanih» sejah v Ljudski posojilnici ne razpravljajo o tonu časopisja, temveč, da kujejo tam povsem druge osnove. Iz «Slovenskega Naroda» ni izginil tisti zares gnusni ton, ki je sramotil slovensko žurnalistiko sploh, ampak tudi ves boj proti klerikalizmu. Zaman pripoveduje dr. Tavčar, da si vsaka stranka hrani svoja načela. Namen političnih načel menda ni, da se shranijo v spiritus, ampak boj za zmago! In liberalno-klerikalnega boja ni več, odkar je Hribar premagal Tavčarja in je stari protiklerikalni gromovnik šel v Kanoso.

Z besedami «harmonija», modus vivendi» itd. skuša dr. Tavčar vtajiti kompromis. A v svojem članku predlaga prav dr. Tavčar — kompromis!

Liberalci prepustite v deželnozborskih volitvah vse mandate na deželi klerikalcem brez boja, klerikalci pa prav tako mandate v Ljubljani. Če to ni kompromis, kaj pa naj bo?

Skoraj tragično je, kako v «Slovenskem Narodu» dr. Tavčar žali in obsoja — dr. J. Tavčarja! Mogočno «falango» vseh slovenskih poslancev na Dunaju zagovarja tisti dr. Tavčar, ki je prvi razbil tako «falango» in z vso umetnostjo svojega peresa dokazoval, da je za uspešno obrambo narodnih interesov enoten klub čisto nepotreben in da je ločitev po političnih načelih celo bolj koristna za narodna vprašanja. Ako je bil dr. Tavčar slab politik in slab narodnjak takrat, ko je bil izvoljen za državnozborskega poslanca, ali je tak sedaj?

Čudna je sploh najnovejša Tavčarjeva logika! Naenkrat je vse dobro, lepo, zlahkno in koristno, kar je sam z vso vehemenco pobijal trideset let. Kaj, če bi si le nekoliko osvežil spomin? ...

Bilo je leta 1905. Klerikalci so mu razbili shod, ki ga je bil sklical v «Mestni domu». Na to so mu dali socialni demokratje priliko, govoriti na shodu, ki so ga sami sklicali na tedanjem Hafnerjevem vrtu. Z mogočnim akcentom je takrat izrazil svoj Confiteor: «Odkar mislim samostavno, sem smatral klerikalizem za največjo nevarnost slovenskega naroda» Leta 1908 mu je «harmonija» s to največjo nevarnostjo politični ideal. ... Ko so imeli klerikalci svoj zadnji «katoliški» shod v Ljubljani, je dr. Tavčar govoril na protikatoliškem shodu v «Narodnem domu», na katerem je vibrala rdeča zastava. Če bi dr. Tavčar prečital tedanji svoj govor, bi mu morda postalo vroče. Vprašanje je le, če zaradi tedanjih, ali zaradi sedanjih njegovih besed. ... Lani in še letos je Tavčarjev list ozigolal vsak volilni sporazum s klerikalci kot smrtni greh, zdaj ga priporoča sam. Neštetokrat je dr. Tavčar označeval klerikalce za latinizatorje, letos se jezi, če kdo klerikalno stranko imenuje rimsko.

Dr. Tavčar je premagal samega sebe. In plod te zmage se imenuje — harmonija.

Iz Idrije. Agitacija za dež. volitve je mrtva. Delavci bodo volili sodr. Ivana Strausa, poslovojavci v kons. društvu. Klerikalci pa ne vedo, kaj bi. G. Kobija, ki so ga klerikalci postavili, tako noben ne pozna. In Kobi — pa delavec! Skandal je za klerikalce, da tako gadno varajo še tiste revčke, ki jim kaj verjamejo. — Kmalu se bodo vršile še obč. volitve. Na mesto svetnika Svobode je sedaj za svetovalca gerenta g. Ferjančič. Oj srečni časi miru in sprave med liberalci in klerikalci! — Občinski proračun je tudi razporežen. Delavci, oglejte si ga!

Šolske ure morajo nadomeščati. Kovaski mojster Ivan Demšar, Marija Terezija cesta, ima 7 vajencev, ki delajo od 5. zjutraj do 7. zvečer brez odmora med delavnim časom; še celo opoldne na hitro pojedjo in nadaljujejo delo takoj. Kadar imajo zvečer šolo, morajo pa zjutraj začeti delati ob štirih! Kovaski mojstri v Ljubljani mislijo, da so še tisti časi, ko za delo vajencev ni bilo nobene omejitve. Pri Beliču, Tržaska cesta, Kunstler, Gradišče, Verhovec, Udmat, Urbančič, Dolenjska cesta, delajo od 5. zjutraj pa do 7. zvečer, večkrat pa tudi še dalje.

Vajenca samo za raznašati. Tvrdka Binder, mizarstvo v Ljubljani, ima vajenca K. A., ki nosi že podrgeno leto samo račune, pisma in drugi pisarije okoli; ta deček še obliča ne bo poznal, ko bo prost nauka.

Goriške razmere bi rad uravnal tržaski namestnik princ Hohenlohe. Odpeljati se hoče v Gorico in posredovati spravo skreganih strank. Če se mu to ne posreči, bo goriški deželni zbor meseca januarja razpuščen ter se razpišejo nove volitve.

Dr. David Starčević, nečak Antona Starčevića, bivši poslanec na hrvaškem saboru, znan zaradi afere s Khuenom, ki se je nad njim strašno maščeval, je umrl v Jaski.

Skupina lesnih delavcev v Ljubljani ima v nedeljo dne 29. t. m. ob 9. dopoldne v salonu gostilne pri «Levu» shod z velevažnim dnevnim redom. Mizarji se opozarjajo, da skrb za polnoštevilni obisk.

O rudniški nesreči v Hammu se ni dognano povsem natančno število ponesrečencev; vsekakor jih je okrog 360 in kakor se nam poroča, utegne biti med njim okrog 60 Slovencev. Štirje bratje Andrej, Tomaž, Anton in Ivan Kravanja iz Soče hiš. št. 140 pri Boveu so tudi med ponesrečenci. Hkratu je izgubil 70 let stari oče vse svoje odrasle sinove. Prvi trije so zapustili vdove z otroci. Ponesrečil se je tudi Jožef Cuder iz Soče pri Boveu. Ostali Slovenci so večinoma Štajerci, nekateri pa Kranjci.

Nesreča na železnici. V ponedeljek zvečer se je dogodila med postajama Poljčane in Slovenska Bistrica na železnici velika nesreča. Nadsprevodnik sodrug J. Pack se je nagnil iz službenega voza na tovornem vlaku, da bi videl na progo; pri tem je pa tako nesrečno padel z vlaka, da si je ubil lobanjo in strl desno nogo. Kmalu po padcu je takoj izdihnil. Pack je stanoval v Mariboru in zapuščal ženo in 6 otrok.

Železniška nesreča. Na Rakeku je sprevodnik Matija Mele prišel med odbijače, ki so mu zmečkali rebra. Težko ranjenega so prepeljali v deželno bolnišnico. V Zalogu je vlak povozil železniskega

delavca in ga težko poškodoval. Tudi njega so od-
dali v deželno bolnišnico.

Mrtvega 3mesečnega otroka so našli te dni
v Renčah. Pravijo, da je bil otrok zaduščen.

Žrtv železniškega stroja. Grozna nesreča se
je pripetila v sredo med postajama Rakek in Pla-
nina. Okoli 15 letni mladenič je hotel tam stopiti
čez progo. Gledal je za odhajajočim tovornim vla-
kom in ni zapazil brzovlaka, ki se je od nasprotne
strani bliskoma bližal. Naenkrat je bil pod strojem,
ki ga je presekala na dva kosa. Vlak se je ustavil
in ostanke ponesrečenega reveža so nesli v bližnjo
mrtvašnico. Kosi človeškega mesa so se držali koles
železniškega stroja celo do Trsta.

Strahno obtožbo objavlja Marjanovičeva
hrvatska revija «Zvon». Pred tednom je umrl in
bil v Sarajevu pokopan veliki pesnik Silviije Stra-
himir Kranjčević. Med drugim piše omenjena
revija sledeče: «Kranjčević je ležal šest mesecev
na dunajski kliniki. Negovale so ga »usmiljene
sestre«. Njihovo usmiljenje je bilo zares veliko.
Pretrpel je več operacij, ampak pretrpel ni »božje
kazni«. Usmiljenke so mu na vse načine prigovar-
jale, naj se izpove in sprejme obhajilo. On ni ho-
tel. In glej čuda: kateri niso bili več tako čisti
kakor bi morali biti, nastalo je gnojenje. Od tega
časa je nastopila zadnja smrtonosna faza njegove
bolezni. Njegovo stanje se je pohujšalo, usmiljenke
so mu pa govorile v lice, da je to božja kazen,
ker ni sprejel obhajila...»

Tudi škof Šarič lovi duše na smrtni postelji.
«Proti koncu svoje bolezni» pravi «Zvon» je Kranj-
čević prosil in rotil prijatelje, naj drže pope daleč
od njega, ker bodo poskušali, da bi ga slabega
zabili na dejanja, ki jih smatra za nezdružljiva s
svojim prepričanjem. Nekemu prijatelju je dejal:
«Glej, ljudje postajajo pred smrtjo navadno po-
božni, jaz pa, čim več razmišljam, tem manj mo-
rem verovati». Agonija je nastopila v nedeljo,
umrl je v četrtek. V sredo je prišel škof Šarič k
njemu. Prišel je kakor prijatelj, kakor je prihajal
večkrat, ampak prišel je tudi, da bi mu dal zadnje
pomazanje. Gospé je dejal, da mora to storiti, ker
drugače pesnik ne bo pokopan in bodo sitnosti.
Kranjčević je ležal brez zavesti. Z nobenim
udom ni mogel ganiti. Šarič ga je pomazal in mu
je položil na nema in nepomična usta križ. Potem
se je obrnil in «opozoril»: «Poljubil je križ»...

Po zaključku lista.

Zagreb. Velikanski socialistični shod za splošno
in enako volilno pravico so Rauchovi policaji in
žandarji na brutalen način razgnali. Poslanca so-
druga Korača je komisar neprenehoma motil. Ko
je g. Wilder (urednik «Pokreta») dejal, da se
plačuje aneksija Bosne z neustavnostjo na
Hrvatskem, je komisar, kakor da bi hotel po-
trditi to resnico, razpustil shod, na kar so takoj
policaji in žandarji vdrli v dvorano.

Shodi.

Shod kovinarjev. Nečoj ob pol 7. uri se vrši
shod ljubljanskih kovinarjev v salonu restavracije pri
«Levu», Marije Terezije cesta št. 16 z dnevnim
redom: Položaj kovinarjev v Ljubljani. Poročevalec
strokovni tajnik Anton Kristan. Udeležite se
polnoštevilno vsi kovinarji! Le v solidarnosti je
mogoče si izboljšati položaj.

Na Javornik! V nedeljo, dne 29. novembra
bo ob 2. uri popoldne na Javorniku pri Hkavcu
shod kovinarjev. Delavci iz tovarne, vsi na shod!
Poročal bo strokovni tajnik sodr. Anton Kristan iz
Ljubljane.

Volilni shod na Javorniku na Gorenjskem bo
v nedeljo ob 4. uri popoldne. Govoril bo sodrug
France Bartl, kandidat za deželni zbor.

Z Jesenic. V nedeljo, dne 22. novembra po-
poldne se je vršil lepo obiskan volilni shod pri
«Jelenu». Otvoril ga je sodr. S. Ogris, ki je bil
izvoljen za predsednika. Sodr. Anton Kristan je
nato razpravljaj o volitvah v deželni zbor, kan-
didat sodrug Franc Bartl pa je očrtal program so-
cialno-demokratske stranke za deželni zbor. Shod
se je enoglasno izrekel za socialno-demokratsko
kandidaturo. Delavci jeseniški bodo na dan 14. de-
cembra zapisali vsi na glasovalni listek: **Fr. Bartl**,
načelnik ljubljanske bolniške blagajne v Ljubljani.

Zagorje ob Savi. (Volilni shod.) V nedeljo
22. t. m. ob 2. popoldne smo imeli v veliki Mi-
helčevi dvorani nenavadno lep shod, katerega se
je udeležilo tudi precej domače inteligence. Če
so klerikalci mislili, da pobašejo kar vse mandate
po deželi res brez boja, se bodo vendar nekoliko
zmotili. Dne 14. decembra se bodo prepričali, da
se da s krivičnimi volilnimi reformami priboriti kri-
vična vlada v deželi, da se pa ne da kar meninšč
tebinič zatreti protiklerikalni duh, ki razume, da
je reakcionarni klerikalizem malemu narodu še bolj
nevaren, kakor velikim. Udeležba na shodu je bila
velikanska. Predsedoval je sodrug Repovš. Poro-
čal je sodrug Etbin Kristan. Znano je, da se
sodrug Etbin Kristan lahko kosa z vsakim sloven-
skim govornikom, a danes je govoril posebno ime-
nitno. Žal, da je zaradi omejenega prostora povsem
nemogoče, reproducirati njegov prekrasni govor
vsaj v glavnih črtah. Le toliko bodi omenjeno, da
je podal ves historiat kranjske deželne volilne re-
forme ter je nepobitno dokazal potrebo boja proti
klerikalizmu na celi črti. Krasni govor je napravil

resnično globok vtisk. Vzlic ponovnemu vabilu pred-
sednika se ni nihče več oglasil za besedo, nakar je
sodrug Repovš zaključil vspešni shod.

Društvene vesti.

Godbeno društvo v Idriji priredi v nedeljo
29. novembra 1908 ciciljansko veselico v prostorih
pivarne pri «Črnem orlu». Vstopnina za člane prosta,
za nečlane 30 v za osebo. Začetek ob 8. zvečer.

Socialni pregled.

Volitve v predstojništvo delavske zavarovalnice proti ne-
zgodam v Trstu so razpisane na
dan 16. decembra t. l. Letos izstopivši člani pred-
stojništva in njih namestniki pripadajo tem-le ka-
tegorijam: Kat. I. železnice, podjetništva za pre-
važanje in skladišča blaga. Kat. II. Rudarstvo in
plavžarstvo, kovinarstvo, stroji, orodje i. t. d. Kat.
VI. Papir in usnje, lesne snovi in rezljanje, kme-
tijski in gospodarski obrati, mlini. Vsi ti podjetniki
in zavarovanci vsake omenjenih kategorij volijo v
predstojništvo po enega člana in enega namestnika.
Glasovnice se posljejo volilem najkasneje do 17.
novembra. Reklamacije je treba posiljati do 1. de-
cembra volilni komisiji delavske zavarovalnice proti
nezgodam v Trstu, Via Valdirivo št. 40, II. nad-
stropje. Tu leže na vpogled tudi volilni imeniki.

Nizke cene! Velika suknena zaloga!

Priporočljiva slovenska trgovina za **moško**
in **žensko blago** pri 52-3

sv. Cirilu in Metodu
Ljubljana, Lingarjeve ulice 1.

Velika suknena zaloga! Nizke cene!

Čevljarskega
pomočnika
sprejme 2-1

Matěj Oblak, Kongresni trg št. 6.
Plača v I. razredu.

Delavci!

Zahajajte in prirejte **zborovanja** in ve-
selice v najini 6-3

gostilni

kjer bodele vedno s pristnim vinom in izvrstno
jedjo po najnižji ceni najboljše postreženi. —
Najlepše zimske zabavne igre se vam nudijo pri nas.

Za mnogobrojen obisk se priporočata
Peter in Josipina Košak
restavracija „Perles“
Ljubljana (poleg pošte).
Shajališče delavcev!

Več močnih delavcev
sprejme takoj v delo 4-2

gosp. Josip Kerink, podjetnik
v Zagorju ob Savi.

Plača se od ure od 26 vinarjev naprej.

Za Miklavža in Božič

kupujte darila otrokom

v slovenski trgovini
I. Toni, Sv. Petra c. 31.

Šolske potrebščine, šolske torbe, albumi
za fotografije in razglednice, poezije,
pisemski papir v kasetah in omotih,
okvirji za fotografije, ročne torbice,
denarnice i. t. d. — Velika zaloga naj-
novejših božičnih in novoletnih raz-
glednic. — Cene zmerne, postrežba
strogo solidna.

7-1

Svoji k svojim! Slovenke!

Zahlevajte po vseh trgovinah pravi slovenski izdelek

„ZVEZDNO“
CIKORIJO 13-2

iz prve jugoslovanske tovarne za kavine surogate v Ljubljani.

Ivan Jax & sin
LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 17

priporočata svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji „ADLER“.
Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko. 24-1

Milko Krapeš

urar in trgovec z zlatnino, zapriseženi
sodnijski cenilec, Ljubljana, Jurčičev trg 3

priporoča svojo bogato zalogo različnih stenskih in
žepnih ur, kakor tudi zlatih in srebrnih verižic, uhanov
in prstanov. V zalogi imam tudi gramofone in plošče
s slovenskimi napevi in godbo. Z ozirom na bližajoče
se božične in novoletne praznike, naj nihče ne zamudi
te prilike, ker bodem prodajal po znatno nizkih cenah.
Malo dobička, veliko prometa! Cenike pošiljam zastonj
in poštne prosto! 52-2

Kavarna in restavracija
ŠVICARIJA

se priporoča.

Velika in moderna
: zaloga oblek :
za gospode, dečke in otroke.

A. KUNC

LJUBLJANA, Dvorni trg št. 3
:: (na vogalu Židovske ulice) ::

Strokovnjaška postrežba z iz-
bornimi izdelki, po nizkih, stalnih,
na vsakem predmetu ozna-
čenih cenah. 24-1

Naročila po meri točno in
priznana dobro.

**35 letni velik
uspeh!**

**Močan želodec,
pravilno prebavo
ter odprtje telesa**

se doseže, ako se uporablja mno-
gokrat odlikovano

**želodčno tinkturo
lekarja Piccolija**
Ljubljana, Dunajska cesta.
Steklenica 20 v. Naročila po povzetju.

Gostilna pri Minki

(v bivšem Katoliškem domu)

na Turjaškem trgu šte. 1

se delavstvu najtopleje priporoča.

Točijo se samo najboljša domača vina, jedila
se dobe tako gorka kot mrzla ob vsaki uri.
V gostilni so jako pripravljeni lokali za shode
organiziranega delavstva.

Postrežba točna. Cene zmerne.

Z vsem spoštovanjem

M. JAKŠA, gostilničarka.

V nedeljo, dne 22. novembra
plesna veselica.

Prva slovenska ::
:: modna trgovina
za gospode

Engelbert Skušek

Ljubljana

Mestni trg šte. 19

se najtopleje priporoča.

104-12

Zahtevajte
po vseh gostilnah,
kavarnah in
brivnicah

"Rdeči Prapor"

K der iste
personalni,
hipotekarni ali realni
Kredit
naj zahteva brezplačno projekt
Meller L. Egyed
Budimpešta
IX. Lányai-szta 7.
Telefon-interurban
46-31.

Pozor!

15-3

KAVARNA „ILIRIJA“

Ljubljana, Kolodvorske ulice šte. 22

se priporoča.

Vsak dan celo noč odprta.

Vsak ponedeljek koncert seksteta
na lok ob prosti vstopnini.

S spoštovanjem

Štefan Miholič, kafetir.

BLUZE

v težki svili, volni in
drugim modnim bl-gu,
v krasnih modelih naj-
novejša modna krila, ko-
stume, dežne plašče, otročje
oblekice, krstno opravo,
predpasnike, vsevrstno perilo in druga oblačila. Na-
čin: jse otročje kapice, klobučke, plaščke, par ške modree,
nogavice, rokavice, jopice in druge pletenine. — Fine
zavratnice, naramnice, ovratniki, srajce in drugi pe-
rilo za gospode priporoča največja narodna konfekcija

M. Kristofič-Bučar

Stari trg 28 Ljubljana Stari trg 2

Zunanj naročila se izvršujejo takoj in ceno. Cene
radi male režije brez konkurence. 52-2

Anton Šarc

Ljubljana

sv. Petra cesta šte. 8.

Zaloga platna in belega blaga.

Izdelovanje perila za gospode in gospe.

**Pralnica in
svetlolikalnica**

Kolodvorske ulice št. 8.

8-3

GRIČAR & MEJAČ, Ljubljana

Prešernove ulice šte. 9

priporočata v največji izbi po najnižjih cenah

24-1

obleke za gospode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike za gospode in
dečke, žakete za dame, paletu za dame, plašče za deklice.

Napak je misliti, da se „dobra kava“ pripravlja

le iz „samih kavinih zrn“, nikakor — zakaj **dober**

pridatek poveča kavino moč, njeno barvo in

njen okus. —

63-1

To je resnično; prepričajte se blagovoljno s

poskusom

pristnega **„Franck“**ovega pridatka za kavo.

Prva domača slov. pivovarna G. Auerjevih dedičev

v Ljubljani, Wolfove ulice št. 12 --

Ustanovljeno leta 1855.

Številka telefona 210.

Ustanovljeno leta 1855.

10-4

Modna trgovina Pavel Magdić, Ljubljana, Prešernove ulice 7.

Svilnato blago, baržuni, pliši in lančice.

Čipkasto blago, pajčolani, čipkasti ovratniki, čipke, vložki,
svilnate vezanine. 6-1

Jabots, Fichus, damski ovratniki in kravate.

Svilnati in baržunasti trakovi.

Pozamentarija, porte in žurce, krepilne in žuore za tapetno.

Krepi in flori za zalivanje.

Zlate in srebrne resice, čipke in žnore.

Šerpe iz svile, čipk in volne.

Nogavice za dame, dekleta in otroke.

Jopice, hlače, otročje perilo in odeje za vozičke

Oprava za novorojenčke, posteljne podloge iz kavluka.

Gumbi in različne igle.

**Različne podloge in potrebščine za
krojače in šivilje.**

Sukanec za šivanje, pletenje in vezenje.

Idrijske čipke, vezene čipke in vložki.

Pajčolani za neveste, mirtovi venci.

Damsko perilo, spodnja krila, predpasniki in kopalne obleke.

Modrci in potrebščine za modree.

Glave rokavice in rokavice za uniformirance, ple-

tene, letne in zimске rokavice.

Kopalno perilo, dišave, milo in ustna voda.

Krtače za obleko, glavo in zobe.

Razna narodna pletena in vezena ročna dela.

Srajce za gospode in dečke, spodnje hlače, ovratniki,
zapestnice, naprsnike in žepne rute.

Prava Jagrovo normalno perilo, tricot srajce, jopice in hlače.

Mrežaste in potne jopice, sraj-

ce, čepice in pasovi za šport.

Nogavice, naramnice, odeje in blazine za potovanje.

Kravate, gumbi za manšete.

Za lovce: Telovniki, nogavice, rokavice, dokolenice.

Ogrevalci za kolena, meča, prsi, hrbet, trebuh in glavo.

Nahrbtniki, ovratni roboi.

Narodni trakovi in zastave, narodne čepice,

torbice in drugi domači narodni izdelki i. t. d.